

Xử lý thế nào khi con ương bướng, không chịu nghe lời?

ISSN: 2734-9195 14:10 01/04/2025

Làm cha mẹ không phải là áp đặt hay kiểm soát, mà là hướng dẫn con đi trên con đường đúng đắn với tình thương và trí tuệ.

Càng lớn, trẻ càng tỏ ra “thù địch” với những lời khuyên của cha mẹ, thậm chí thích làm ngược lại những lời khuyên ấy. Làm thế nào để có thể đối thoại với trẻ đang tuổi “ấm ương” và hơn nữa để chúng chịu nghe lời?

Có những lúc thấy con ứng xử rất... “dở hơi” nhưng bạn chẳng dễ gì can thiệp vào. Ví như cô con gái 10 tuổi cứ lẳng nhăng bám theo một cô bạn trong khi cô này tỏ ra kênh kiêu, chẳng buồn để ý đến con.

Hay cậu con trai 14 tuổi hiền lành bỗng dưng muốn “lấy le” với lũ bạn nên phì phèo hút thuốc, vắng tục, rồi vênh vác cả với thầy cô.



Ảnh: Internet

Nên khuyên can hay cứ để con chuốc lấy tai ương và rút ra bài học từ chính lỗi lầm của mình?

Nếu muốn khuyên thì phải nói thế nào để con không bị tổn thương, không đâm ra lắm lì hay dễ dàng tuyên bố rằng bố mẹ lạc hậu lắm, chẳng hiểu gì cả?

Trong kinh Tăng Chi Bộ, đức Phật dạy rằng: *“Không ai có thể đi giúp ai, mỗi người tự mình bước đi trên con đường của chính họ.”*. Điều đó không có nghĩa là cha mẹ không cần dạy dỗ con, mà ngược lại, ta cần kiên nhẫn gieo những hạt giống tốt, hướng dẫn nhưng không ép buộc, để con tự trải nghiệm và nhận ra bài học từ chính hành động của mình.

“Cuộc chiến đòi độc lập” của con trẻ

Chủ động khuyên nhủ người khác, thường bị xem là “cầm đèn chạy trước ô tô”, chẳng mấy tác dụng. Càng gian nan khi muốn khuyên bảo một đứa trẻ mới lớn đang thích tỏ ra độc lập. Mới hôm nào, con không thể sống thiếu mẹ dù một ngày, vậy mà hôm nay con đã khẳng khái không cho mẹ nắm tay khi ra phố và cau có mỗi khi mẹ khuyên nhủ điều gì đó. Thái độ không thích phụ thuộc và “cuộc chiến đòi độc lập” ấy của con trẻ sẽ mang đến cho bạn cảm giác không mấy dễ chịu.



(Ảnh: Internet)

Nó giống như một “hòn đá tảng” ngáng trở mối quan hệ giữa cha mẹ với con cái. Khi con đáp lại ý định trò chuyện chân thành của bạn bằng tiếng thờ dãi, bằng câu trả lời cộc lốc hay thậm chí là tiếng đập cửa thì bạn hãy tin rằng:

không chỉ mình bạn rơi vào tình cảnh ấy.

Sự thay đổi của con trẻ có thể khiến cha mẹ cảm thấy xa cách, nhưng nếu nhìn sâu vào bản chất, ta sẽ thấy đây chính là quy luật vô thường mà đức Phật đã dạy. Mọi thứ đều thay đổi, kể cả mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái. Khi cha mẹ chấp nhận sự thay đổi này với tâm thế bình an, ta sẽ không còn quá đau đầu vì những phản ứng của con, mà có thể tiếp cận con bằng tâm từ bi và sự thấu hiểu.

Làm sao để con tiếp nhận lời khuyên?

Tuy cố tỏ ra độc lập, nhưng hơn bao giờ hết, ở độ tuổi này trẻ đang rất cần đến sự giúp đỡ, định hướng của cha mẹ. Trẻ đang lại phải đối diện với nhiều điều mới mẻ và buộc phải có những quyết định khó khăn liên quan đến tình bạn bè, tình yêu và nhiều mối quan hệ khác. Bởi vậy những lời khuyên đúng đắn của cha mẹ lúc này rất cần thiết. Vấn đề là làm thế nào để những lời khuyên ấy không như “nước đổ đầu vịt”.



(Ảnh: Internet)

Trong Bát Chính Đạo, Chính ngữ là nguyên tắc quan trọng giúp lời nói có giá trị và mang lại lợi ích. Khi cha mẹ muốn con tiếp nhận lời khuyên, điều quan trọng là nói đúng lúc, đúng cách và đúng tâm lý của trẻ. Nếu lời nói xuất phát từ sự nóng giận hay áp đặt, con sẽ càng xa cách hơn. Nhưng nếu nói với sự thấu hiểu, với giọng điệu nhẹ nhàng và đầy sự quan tâm, lời nói ấy sẽ có sức mạnh chuyển hóa.

Các nhà tâm lý học cũng chỉ ra rằng: nếu muốn được lắng nghe, bạn cần trò chuyện bình tĩnh, không cáu giận, lời lẽ không nên nhuốm màu buộc tội, phê

phán hay làm tổn thương đối phương. Ngoài ra, nếu bạn cứ tua đi tua lại một “bài ca không quên” thì kết quả cuộc trò chuyện với trẻ sẽ là con số không tròn trĩnh!

Câu chuyện thực tế và bài học nhân quả



(Ảnh: Internet)

Chị Huyền, mẹ của Tuấn, cậu học trò 14 tuổi kể: "Năm ngoái, gia đình tôi chuyển nhà và con trai cũng phải chuyển trường. Ở trường cũ con là học trò xuất sắc, các cô giáo rất quý con nên hay bỏ qua cho con những chuyện như để tóc dài, ăn mặc “bụi”... Nhưng khi sang trường mới, mái tóc bù xù và chiếc quần jean cạp trễ của Tuấn đã gây cho cô chủ nhiệm ấn tượng không tốt.

Chuyện cậu đi học muộn, quên sách vở, tự do phát biểu “quan điểm”... trước đây không bị để ý thì nay lại là nguyên do khiến cậu bị điểm kém. Sơ kết giữa kỳ I, điểm các môn khác của Tuấn đều trên tám phẩy, riêng môn văn học (do cô chủ nhiệm dạy) thì cậu chỉ được sáu phẩy! Tôi đã nhiều lần khuyên con nên khiêm tốn hơn, lễ độ hơn và phải tôn trọng cô giáo, nhưng vô ích, bởi cháu không tiếp thu...”.

Mãi đến dịp Tết Dương lịch, khi cả nhà đi chơi xa, tôi mới có cơ hội tỉ tê với con, rằng con thử đặt mình vào địa vị của cô chủ nhiệm, lớp cô đang nề nếp thì xuất hiện một học trò mới đầu tóc bù xù, quần áo khác người... Cô chưa biết con học hành thế nào nhưng vẻ ngoài ấy kết hợp với chuyện con quên vở, đi học muộn thường xuyên... đã khiến cô khó chịu. Nếu con là cô, con sẽ ứng xử thế nào?

Tuấn im lặng một lúc rồi đáp: “Được rồi, để con tính”. “Để con tính” là một sự tiến bộ vượt bậc, trước kia Tuấn không thèm nghe chứ đừng nói là suy nghĩ về

những điều tôi nói, tôi răn dạy! Và sau đó là một sự lột xác: con trai ra cửa hiệu cắt tóc gọn gàng, đề nghị mẹ mua cho mấy cái quần mới để mặc đi học. Ít lâu sau, con còn xin tiền để mua quà tặng sinh nhật cô giáo. Trong buổi họp phụ huynh cuối kỳ I, cô chủ nhiệm nói với tôi rằng con trai đã tiến bộ vượt bậc, môn văn đã vươn lên tám phẩy và đạt danh hiệu Học sinh Giỏi.

Câu chuyện của chị Huyền cho thấy một cách giáo dục rất gần với nguyên lý Nhân - Duyên - Quả trong Phật giáo. Khi con mắc sai lầm, thay vì trách mắng hay áp đặt, cha mẹ có thể giúp con nhìn thấy hậu quả của hành động của mình, từ đó tự điều chỉnh hành vi. Trong Kinh Pháp Cú có dạy: “Người trí tự soi xét mình, như người chăn bò coi sóc đàn bò.” Nghĩa là thay vì kiểm soát con quá chặt, hãy để con tự nhìn lại bản thân và tự tìm ra hướng đi đúng.

Bài học rút ra từ câu chuyện của chị Huyền, khi con đã nhận hậu quả do cách ứng xử của mình, bạn không cần phê phán con thêm. Chỉ cần gieo vào con nỗi băn khoăn: “Mình hành động như vậy có đúng không?”, là bạn đã thành công rồi. Khi đã được định hướng, con sẽ tự suy ngẫm và hoàn toàn có thể đưa ra những quyết định đúng đắn.

Những nguyên tắc giúp cha mẹ đồng hành cùng con:

Muốn con để tâm đến những lời khuyên của mình, cha mẹ hãy: Nói một cách ngắn gọn, rõ ràng, không chỉ trích, kết án. Ứng dụng Chính ngữ: Khi cha mẹ nói chuyện với con, hãy đảm bảo lời nói xuất phát từ sự từ bi và trí tuệ, không phải từ sự tức giận.

Cho trẻ tự quyết định. Ứng dụng Nhân - Quả: Khi trẻ tự do trải nghiệm và thấy rõ hậu quả, chúng sẽ có bài học sâu sắc hơn là bị ép buộc.

Nói đúng lúc, đúng chỗ. Ứng dụng Chính niệm: Lựa chọn thời điểm phù hợp giúp trẻ dễ tiếp nhận lời khuyên hơn.

Khéo lồng ghép những lời khuyên vào những câu chuyện hàng ngày. Ứng dụng phương pháp “khai thị” trong Phật giáo: Dùng những câu chuyện thực tế để giúp con tự nhận ra vấn đề thay vì áp đặt suy nghĩ của cha mẹ.

Làm cha mẹ không phải là áp đặt hay kiểm soát, mà là hướng dẫn con đi trên con đường đúng đắn với tình thương và trí tuệ. Nếu cha mẹ có thể tiếp cận con bằng lòng từ bi, sự kiên nhẫn và phương pháp khéo léo, trẻ sẽ tự trưởng thành và biết cách sống đúng đắn.

Tác giả: **Thạch Bích Ngọc** - Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh